

Arkeologisk utredning etapp II

Fullerömotet

Fullerö 21:63
RAÄ 170:1
Uppsala socken
Uppsala kommun
Uppland

Anna Ölund

Arkeologisk utredning etapp II

Fullerömotet

Fullerö 21:63

RAÄ 170:1

Uppsala socken

Uppsala kommun

Uppland

Anna Ölund

Omslagsbild: Utredningsområdet vid Fullerö 21:63 fotat mot norr. I förgrunden ses ny väg 290. Foto Dan Fagerlund, Upplandsmuseet.

Rapport 2006:15 Arkeologiska avdelningen

Planer: Anna Ölund. På samtliga planer i rapporten, är norr i bildens överkant.

Allmänt kartmaterial: Copyright Lantmäteriverket. Medgivande 507-98-3212

© Upplandsmuseet, 2006

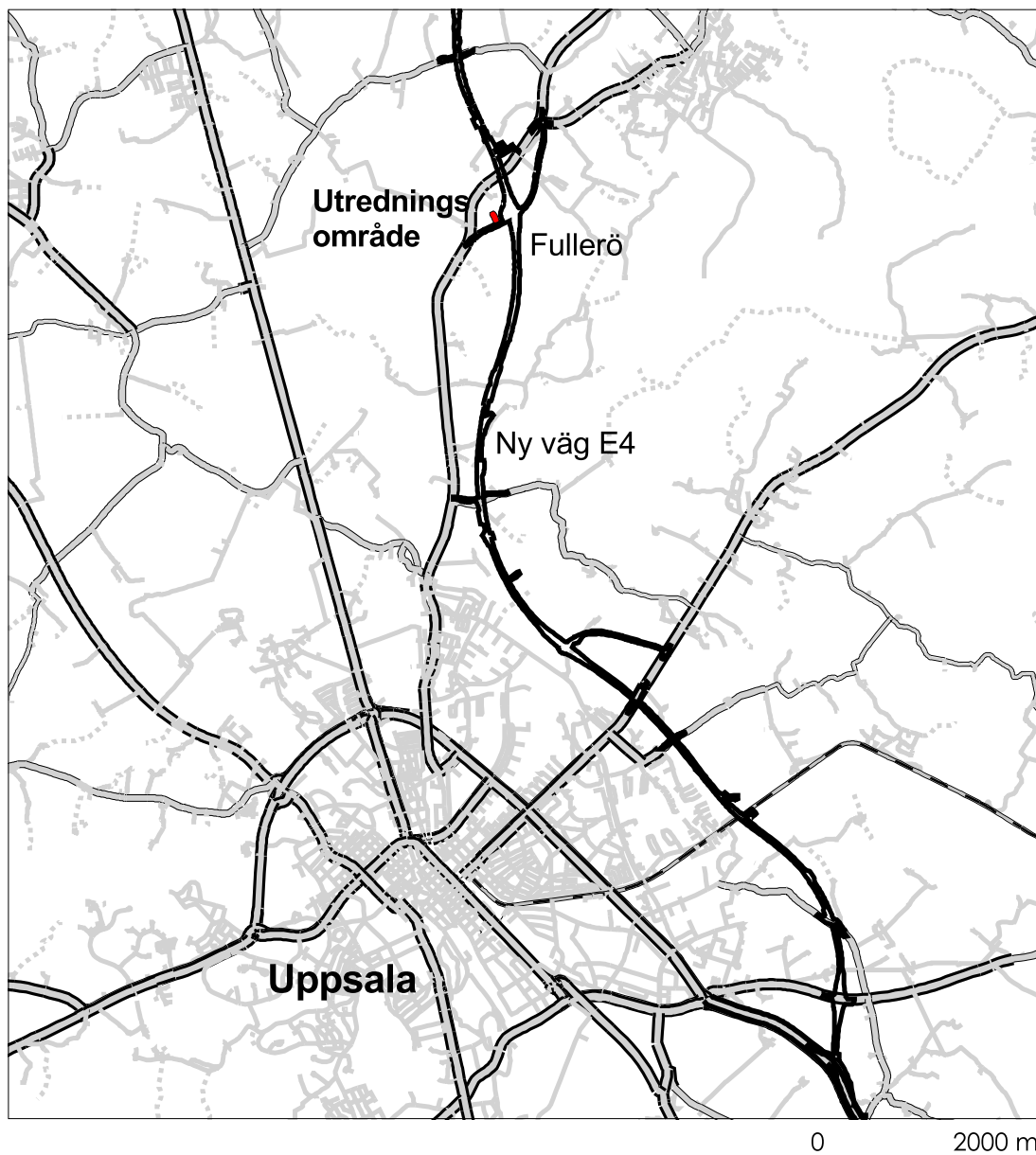
Upplandsmuseet, S:t Eriks gränd 6, 753 10 Uppsala
Telefon 018 - 16 91 00. Telefax 018 - 69 25 09
www.upplandsmuseet.se

Innehåll

Inledning	6
Målsättning och metod	7
Bakgrund	7
Topografi och fornlämningsmiljö	7
Undersökningsresultat	9
RAÄ 170:1 och den firsidiga stensättningen	11
Sammanfattning	13
Referenser	13
Administrativa uppgifter	14

Inledning

Den 20-21 april 2006 utförde Upplandsmuseets arkeologiska avdelning en utredning, etapp II, inom fastigheten Fullerö 21:63 i Uppsala socken, Uppsala kommun och Uppsala län. Vid samma tillfälle skulle RAÄ 170:1 samt en närliggande fyrsidig stensättning lokaliseras och mätas in. Arbetet skedde på uppdrag av markägaren Fredric Enlund och efter beslut av länsstyrelsen i Uppsala län (1st dnr 431-3735-06, beslutsdatum 2006-04-18). Den undersökta platsen samt RAÄ 170:1 utgör exploateringsområde för planerad husbyggnation. Utredningen etapp II utfördes av Anna Ölund och Dan Fagerlund. Rapporten författades av Anna Ölund.

Figur 1. Utredningsområdet i förhållande till Uppsala och den ny väg E4.

Målsättning och metod

Utredningens målsättning var att se om exploateringsområdet skulle beröra fornlämningar som ej var synliga ovan mark. Om så var fallet skulle underlag tas fram en bedömning av fornlämningens kunskapsvärde, samt att ge underlag för en eventuell förundersökning av platsen.

Inom projektet skulle även de närliggande RAÄ 170:1, som utgjordes av en höglignande bildning, samt en vid inventeringsarbetet för E4 påträffad firsidig stensättning mätas in.

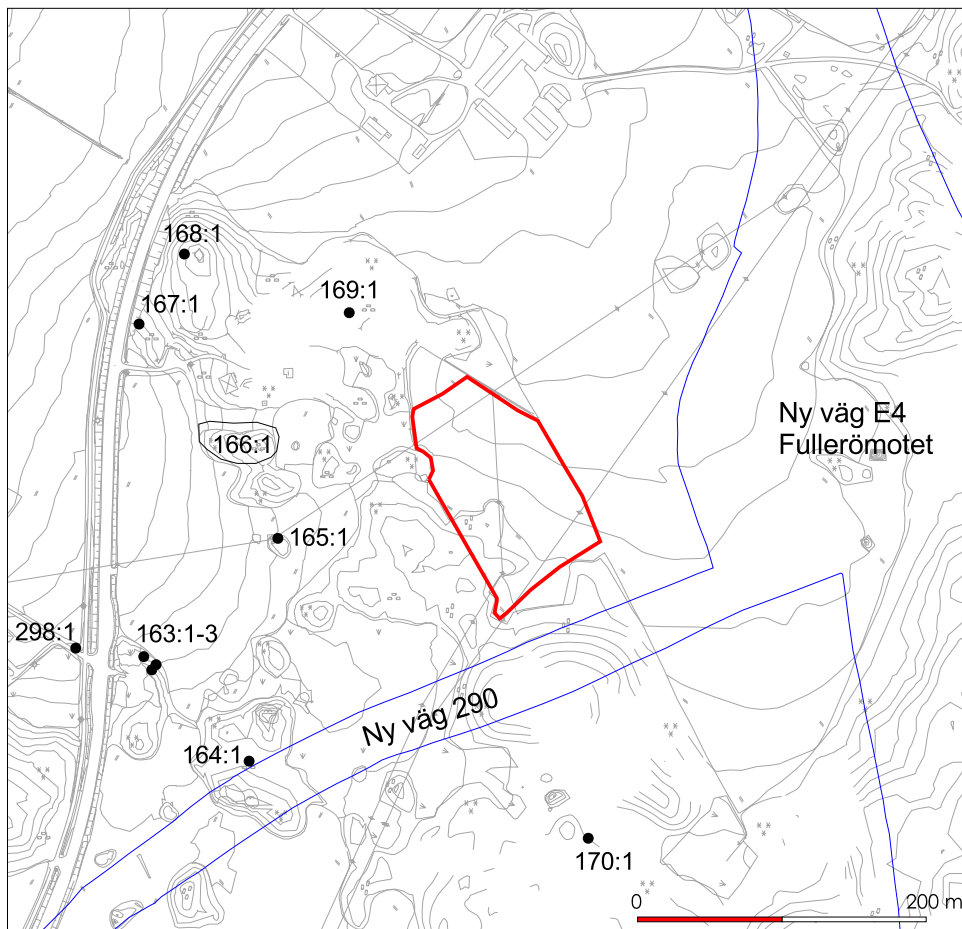
Inom utredningsområdet som omfattade en yta om 12 200 m² grävdes sammanlagt 18 sökschakt med traktorgrävare, med en skopbredd på 1,1 m. Sökschakten grävdes på åkerytan (se figur 3), där matjorden skiktvis schaktades ned till den opåverkade glaciala leran. På det blockiga impedimentet som delvis berördes av utredningen var det ej möjligt att gräva sökschakt. Denna yta karterades genom en okulär besiktning. Utredningsområdet, schakten och relevant topografi i området mättes in med totalstation i RT90, 0 gon V. Mätdata lades därefter in i det digitala dokumentationssystemet Intrasis. Området fotodokumenterades genom digitala fotografering. Inga sektioner eller planritningar upprättades.

Bakgrund

Topografi och fornlämningsmiljö

Den berörda ytan låg norr om ny väg 290, strax väster om nya E4:ans trafikplats Fullerö (se figur 2). Utredningsområdet utgjordes huvudsakligen av åkermark som vid undersökningstillfället låg i träda. En mindre del av undersökningsområdet utgjordes av en del av ett lövskogbevuxet moränimpediment med blockig sten. Utredningsområdet sluttade svagt åt öster, där den västra delen av utredningsområdet låg på ca 29,8 m. ö. h och den östra på ca 27,8 m. ö. h. Utredningsområdet avgränsades åt söder och öster av låga moränimpediment med storblockig sten. Norr om området fortsatte åkermarken och bildade en dalgång, vilken skärs av den nya E4:an. Mot väst och nordväst vidtar ett böljande åkerlandskap med moränpartier. Detta område sluttar ned mot Fyrisån och bildar en dalgång. Moränimpedimenten söder, väster och norr om utredningsområdet utgjordes av kuperad mark med omväxlande moränryggar och omväxlande små markanta moränhöjder. Mellan höjderna fanns låglänta gräs och lövskogsbevuxna partier med färre block.

De lägre partierna mellan moränhöjderna var tydligt stenröjda och dessa har nyttjats som åkerytor. Runt de små åkerytorna fanns högar med uppröjd sten. Hela det närliggande området väst om utredningsområdet bildade ett mycket välbevarat fossilt odlingslandskap.

Figur 2. Utredningsområdet är på kartan markerat med rött. De fornlämningar som finns i närområdet är markerade som svarta prickar. De blå området markerar arbetsområdet för ny väg E4 och ny väg 290.

Inga registrerade fornlämningar fanns inom utredningsområdet. I områdets närhet finns dock talrika fornlämningar som främst återfinns på moränimpedimenten. Fornlämningarna utgörs av gravar i form av stensättningar, så som RAÄ 163:1- 3, 167:1, 168:1 och 169:1. RAÄ 163:1 som ligger ca 250 m väster om utredningsområdet utgörs av tre stensättningar. Platsen undersöktes 1934 av G.A. Hellman och då påträffades en kammargrav med bla rik vapenutrustning. Gravens form samt gravgåvorna kan dateras till 400-tal och indikerar hög status (Arwidsson 1948:41ff). Denna plats har i arkeologiska sammanhang kommit att kallas för "Gretas backe" eller Fullerögraven. I utredningsområdets närhet finns även ett mindre gravfält RAÄ 166:1, som utgörs av 9 runda stensättningar och en hög. RAÄ 164:1 som ligger ca 220 m väster om utredningsområdet invid ny väg 290 utgörs av en grop som möjligen tillkommit genom stentäkt. RAÄ 165:1 utgörs av ett odlingsröse. RAÄ 298:1 utgjordes av boplatslämningar som undersöktes i samband med anläggandet av en cykelbana (FMIS).

Gravarna i området ligger moränhöjderna och exponeras ut mot Fyrisåns dalgång, mot väst och nordväst från utredningsområdet sett. Ser man till utredningsområdets läge i förhållande till fornlämningsbilden och terrängen låg det snarare exponerat åt motsatt håll.

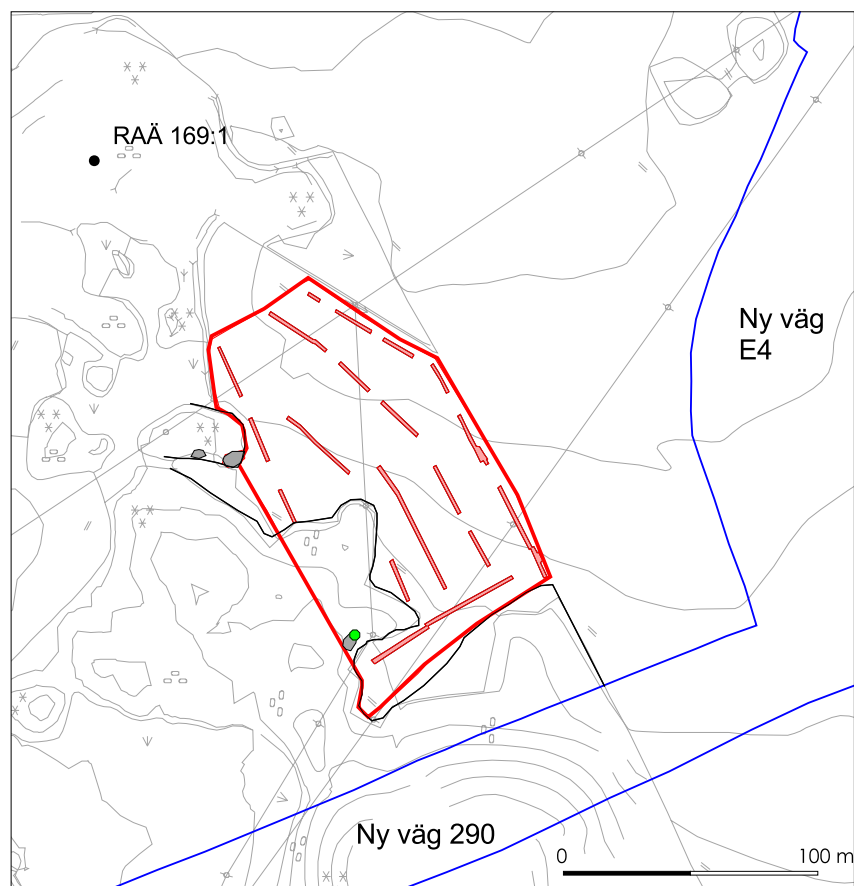

Undersökningsresultat

Inom utredningsområdet som omfattade en ca 12 200 m² stor yta grävdes sammanlagt 18 sökschakt. Schaktens längd varierade mellan 5,2-65 m, med en bredd på 1,1 m. Totalt undersöktes ca 5 % av utredningsområdet.

Inga arkeologiska objekt kunde iakttas i sökschakten. Endast ett fåtal recenta diken påträffades under matjorden, vilka inte dokumenterades närmare.

På impedimentet i utredningsområdets västra del grävdes inga sökschakt. Ytan inventerades genom en okulär besiktning. På impedimentet som var beväxt med lövträd fanns sten och block. Ett flertal av stenarna och blocken var tydligt eldpåverkade, troligen efter svedjning av området. Längsmed impedimentets kanter ned mot åkerytan fanns en stor mängd uppröjd odlingssten. I en av dessa samlingar av odlingssten fanns en sten med en fint slipad yta. Stenen mätte ca 0,60 x 0,50 m har möjligen använts som underliggare till en handkvarn (se figur 3).

Figur 3. Utredningsområdet markerat med rött, liksom de 18 sökschakten. De grå partierna markerar platsen för de mest markanta högarna med odlingssten, inom utredningsområdet och dess omedelbara närhet. Den gröna pricken visar den slipade stenens position.

En stor del av odlingsstenen som röjts upp och lagts invid impedimenten var tillmakad. Stenen har alltså sprängts med hjälp av eld och sedan flyttas från odlingsytorna. Mellan moränimpedimentet fanns mycket välbevarade mindre åkerparceller som hade en svagt skålad form. Svagt skålade åkerytor erhålls vanligen om åkerytan kryssplöjs, vilket indikerar en ålderdomlig plöjningsteknik. Åldern på den fossila åkermarken går dock ej att avgöra, men den tillmakade stenen, åkerytorernas placering mellan moränimpedimenten och avsaknaden av diken runt åkerytorna pekar mot en ålderdomlig röjning och odling. Moränområdena hänger därmed ihop med den välbevarade fossila åkermarken och bör ses i samband med denna. Området utgör ett extensivt men delvis röjt och brukat odlings- och beteslandskap. Då undersökningsområdet innefattar en del av ett moränimpediment och i väster tangerar impediment och fossila åkerytor, bör stor aktsamhet iakttas vid eventuell exploatering av dessa ytor.

Figur 4. Invid utredningsområdets västra och nordvästra del fanns mycket välbevarade fossila åkrar mellan moränimpedimenten med odlingssten. På fotot ses ett odlingsröse på den skålade fossila åkerytan, på höjden i bakgrunden ligger RAÄ 169:1. Fotot taget väster om utredningsområdet mot norr av Dan Fagerlund, Upplandsmuseet.

RAÄ 170:1 och den fyrsidiga stensättningen

År 1980 genomfördes en reviderad fornminnesinventering i området kring Fullerö. I samband med detta påträffades en högliknande bildning RAÄ 170:1. Objektet har i FMIS registrerats som en övrig kulturhistorisk lämning och beskrivs som en högliknande bildning, 6 m i diameter och 0,5 m hög, med i ytan 0,2-0,3 m stora stenar. Den var vid inventeringstillfället bevuxen med asptelningar och enstaka buskar och är enligt inventeraren en naturbildning. Objektet prickades in på ett ortofoto över området och ska enligt beskrivningen ligga på norra sluttningen av en låg stenrik moränrygg.

I samband med utredningen för ny väg E4 1995 inventerades området på nytt. Vid det tillfället påträffades den högliknande bildningen RAÄ 170:1, samt en tidigare okänd fyrsidig stensättning, inom ett område som kallats lokal 32. Den fyrsidiga stensättningen var 4 x 3 m stor och ca 0,3 m hög med stora resta hörnstenar. Stensättningens exakta placering finns ej utprickad på någon karta, utan ligger inom ett skrafferat område i utredningsrapporten och beskrivs ligga på krönet av en moränrygg (Aspeborg et al. 1995:13ff).

Vid utredningen skulle de båda ovanstående objekten lokaliseras och deras exakta positioner skulle mätas in. Området utgjordes av markanta moränryggar med stora block som före avverkningsarbeten varit bevuxna med gran och tall. Mellan moränryggarna fanns lägre avgränsade moränhöjder, samt enstaka mycket stora block. I den västra delen av området som var låglänt och gräsbevuxet har en omfattande röjning skett. Ytorna mellan moränimpedimenten har liksom övriga låglänta partier i området använts för odling. I områdena hade vid utredningstillfället omfattande markarbeten påbörjats i form av avverkning av skog och markberedning. På 1970-talet har platsen markberetts och gran planterats. Arbetena på området har medfört att block och stenar rubbats ur dess ursprungliga läge då skogsmaskiner kört över området.

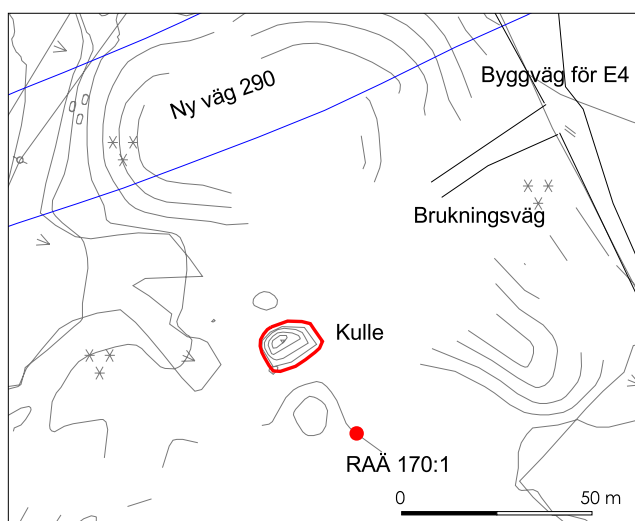
År 2004 vidtog schaktningsarbeten för en brukningsväg in på området. Vägen har skurit genom en större sammanhängande moränrygg som löpt i nordvästlig-sydostlig riktning. Schaktningsarbetena övervakades av personal från länsstyrelsen i Uppsala län. I samband med arbetena grävdes även ett antal provgropar (Muntl. uppgift markägaren Fredric Enlund).

I området finns en större högliknande naturbildning som ligger mellan moränryggarna (X 6646679, Y 1477677, RT90, 0 gon V). Denna naturbildning var ca 20 m i diameter och 1,8-2,0 m hög och kan närmast beskrivas som en kulle. På kullen växte vid utredningstillfället två mindre ekar. Kullen var i övrigt bevuxen med mossa, ris och gräs samt enstaka björktelningar. På kullen fanns både större och mindre blockig sten ca 0,2-1,2 m stora (se figur 5). Denna kulle har märkts ut som RAÄ 170:1 av personal från länsstyrelsen och anvisats för markägaren. Utmärkning av objektet är med största sannolikhet felaktig. Någon form av sammanblandning har skett där man märkt upp den 20 m i diameter och 2 m höga kullen, istället för den betydligt mindre (6 m i diameter och 0,5 m höga) RAÄ 170:1. På kartor med höjdkurvor över området framgår placeringen för kullen tydligt och RAÄ 170:1 ska ligga ca 35 m SSÖ om denna (X 6646649, Y 1477701, RT90, 0 gon)(se figur 6).

Figur 5. Den naturliga kullen som mäter 20 m i diameter och är 2 m hög och som felaktigt märkts ut som RAÅ 170:1, Uppsala socken. Fotot är taget mot söder av Dan Fagerlund, Upplandsmuseet.

Trots en intensiv kartering av området gick varken RAÅ 170:1 eller den firsidiga stensättningen att återfinna. Sannolikt har dessa objekt förstörts i samband med byggnationen av ny väg 290, schaktningsarbetena och det avverkningsarbete som pågått på platsen. Inget av dessa objekt har varit utmärkta eller på annat sätt anvisats för markägaren som fornlämningar. Platsen för den firsidiga stensättningen är oviss, då den beskrivs ligga på krönet av en moränrygg. I området löper dock ett flertal moränryggar. Den moränrygg som är mest markant har löpt stor åverkan, dels genom bruksvägen som skurit av moränryggen i mitten och dels den nya väg 290 som skurit bort moränryggens nordvästra del. Krönet på denna moränrygg har släntats i samband med byggnationen av ny väg 290. Möjligen var detta krönläget för den firsidiga stensättningen.

Figur 6. Platsen för kullen inringad med rött och platsen där RAÅ 170:1 skulle ligga markerad med röd prick. På kartan framgår även vägarbetsområdet för ny väg 290, samt brukningsvägen och en byggväg som sannolikt anlagts i samband med byggnation av nya E4:an.

Sammanfattning

Under den 20-21 april 2006 utförde Upplandsmuseets arkeologiska avdelning en utredning etapp II på fastigheten Fullerö 21:63 i Uppsala socken, Uppsala kommun. I samband med detta skulle även en högliknande bildning RAÄ 170:1 (Uppsala socken) samt en firsidig stensättning som påträffats vid utredningsarbetet för ny väg E4, mätas in. Orsaken till utredningen var planerad husbyggnation.

Den arkeologiska utredningen berörde en åkeryta, samt en del av ett moränimpediment och omfattade en yta om ca 12 200 m². Utredningen skedde med hjälp av sökschakt i åkermarken. Inga arkeologiska objekt påträffades. På moränimpedimentet observerades uppröjd odlingssten och eldpåverkade block, samt en slipad sten, möjligen en underliggare till en handkvarn. Moränimpedimentet ingår i ett större system av fossil åkermark som ligger i direkt anslutning till utredningsområdet.

Varken den högliknande bildningen RAÄ 170:1 eller den firsidiga stensättningen gick att återfinna. Dessa har troligen förstörts i samband med byggnationen av ny väg 290 och/eller vid avverknings- och schaktningsarbeten på platsen.

Referenser

Arwidsson, G. 1948. Valsgärde-Fullerö. Tor 1948. Uppsala.

Aspeborg, H. Bodin, U. Frölund, P. Häringe Frisberg, K & Larsson, L-I. 1995. Arkeologisk utredning Väg E4 sträckan Uppsala-Mehedeby. Uppsala och Tierps kommuner. Uppsala län. Uppland. Riksantikvarieämbetet Rapport 1995:04. Uppsala.

FMIS. Fornminnesregistret, Uppsala socken.

Administrativa uppgifter

Plats: Västra Fullerö 21:63, Uppsala socken, Uppsala kommun. Uppland.

RAÄ nr: 170:1

Undersökningstyp: Arkeologisk utredning etapp II

Orsak till undersökningen: Planerad husbyggnation

Undersökningsperiod: 20-21 april 2006

Koordinatsystem: RT90, 0 gon väst

Arkeologisk personal, Upplandsmuseet: Anna Ölund (projektledare) och Dan Fagerlund.

Upplandsmuseets dnr: Ar-606-2006

Upplandsmuseets projektnummer: 8197

Beställare: Fredric Enlund

Handläggare på länsstyrelsen i Uppsala län: Tina Fors

Länsstyrelsens dnr: 431-3735-06

Länsstyrelsens beslutsdatum: 2006-04-18

Dokumentationsmaterial: Förvaras i Upplandsmuseets arkiv

Fynd: -